

DET DANSKE KLASSESAMFUND 29. oktober 2012

Kronik: Det danske klassesamfund

Vi tænker på Danmark som én stor middelklasse - men vores sociale klasse er afgørende for, hvor meget vi tjener, hvor godt børnene klarer sig i skolen, vores sundhed og arbejdsmiljø - ja, selv vores valg af ægtefælle - og classeskellene vokser - der er brug for en bredt anlagt indsats, hvis vi vil bevare de fundamentale kvaliteter ved det danske samfund.

Kontakt

Analysechef

Jonas Schytz Juul

📞 33 55 77 10

Direktør

Lars Andersen

📞 40 25 18 34

✉️ la@ae.dk

DEBATINDLÆG

Skrevet af

Jonas Schytz Juul

Analysechef

Lars Andersen

Direktør

Af forfatter og foredragsholder Lars Olsen, afdelingsdirektør i Danmarks Statistik Niels Ploug, direktør i AE Lars Andersen og chefanalytiker i AE Jonas Schytz Juul

Klassesamfund? Det er da noget, som var der i gamle dage – ligesom kakkelovnen, toiletet på trappen og det sort-hvide tv. I dag er danskerne én stor middelklasse, lige med undtagelse af misbrugere, hjemløse og andre socialt udsatte.

Sådan er en udbredt forestilling i den offentlige debat. Med bogen *Det danske Klassesamfund*, som udkommer i dag, dokumenterer vi, at det er en myte. Danmark er stadig et klassesamfund med store forskelle i levevilkår, magt og muligheder. Og nok så bekymrende: Klasseskellene vokser.

” *Advarselslamperne blinker. Der er brug for en bredt anlagt indsats, hvis vi vil bevare de fundamentale kvaliteter ved det danske samfund*

Bogens sociale danmarkspor­træt bygger på et nyt og omfattende datamateriale, hvor Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har kortlagt samfundsudviklingen fra 1985 til i dag. Vi har inddelt danskerne i fem sociale klasser ud fra deres uddannelse og position på arbejdsmarkedet – underklassen, arbejderklassen, middelklassen, den højere middelklasse og overklassen. Klasserne har visse lighedstræk med de fem socialgrupper, som Socialforskningsinstituttet (SFI) tidligere benyttede, men tager også højde for de mange ændringer af samfundet, siden SFI's model blev udviklet for 50 år siden.

Halvdelen er arbejdere

Det undrer måske nogle, at arbejderklassen stadig er langt den største: 47 procent af de voksne danskere – næsten halvdelen. Men så mange er faktisk faglærte og ufaglærte lønmodtagere med almindelige job. Arbejderklassen er skrumpet fra 58 procent i 1985, og såvel middelklassen som den højere middelklasse er vokset. Processen går dog langsommere, end mange forestiller sig. Mennesker uden videregående uddannelse er stadig det store flertal.

Nutidens arbejderklasse er heldigvis langt fra det forhulede proletariat, vi kender fra historiebøgerne. Flertallet bor i ejerbolig, rejser på charterferie til udlandet, og især de faglærte arbejdere tjener godt. Alligevel har de et andet liv end finansanalytikeren og professoren. Et mere nedslidende arbejdsliv med

mindre indflydelse på eget arbejde og større risiko for arbejdsløshed og langtidsledighed. Deres børn har også færre muligheder – det er stadig unge fra de højeste klasser, som får de lange uddannelser og dermed adgangsbilletten til de højere klasser.

Kun en fjerdedel af arbejderklassen er i dag beskæftiget inden for industri og byggeri. En anden fjerdedel er offentligt ansatte – sosu-assistenter, dagplejemødre m.v. Og en fjerdedel arbejder med handel og transport – de kører lastbil, sælger mobiltelefoner for TDC eller gør rent hos Arriva. Den sidste fjerdedel er fordelt på en lang række mindre brancher.

I den offentlige debat handler sociale problemer ofte om små marginalgrupper – hjemløse, misrøgtede børn og andre, der leverer spektakulære skæbner og dramatiske tv-billeder. Klasseskellene mellem de brede befolkningsgrupper er nærmest gået i glemmebogen. Vi kan imidlertid dokumentere, at de lever i bedste velgående: Hvor meget vi tjener, børnenes karakterer i skolen, sundhed og arbejdsmiljø – ja, selv vores valg af ægtefælle hænger sammen med uddannelse og klasse.

Underklassen vokser

De skandinaviske samfund har været kendetegnet ved kvaliteter som beskeden ulighed, socialt blandede byer, fælles folkeskole og relativ høj social mobilitet. Sådan er det stadig – et stykke ad vejen. Vores samfundsmodel er imidlertid under pres, og det kommer både fra toppen og bunden af samfundet:

Stadig flere havner i underklassen, der er defineret ved at stå uden for arbejdsmarkedet mindst fire femtedele af året og primært lever af overførselsindkomst. Underklassen udgør ikke mindre end hver femte af de 18-59-årige fraregnet studerende. Og den bare vokser og vokser – hurtigt i krisetider som disse. Langsommere i år med højkonjunktur.

” I dag åbnes også hjemmesiden www.klassesamfund.dk, hvor du kan finde yderligere dokumentation – blandt andet om din kommune

Børn i disse familier vokser op uden voksne, der går på arbejde. Det kan være Lonnie, som bor alene med mor på førtidspension. Eller det kan være Ahmed, hvor både far og mor er på kontanthjælp. Lonnie og

Ahmed har dramatisk dårligere odds end deres jævnaldrende. Og det er blevet værre i det seneste tiår. Et liv i underklassen går stadig oftere i arv fra forældre til børn.

Samtidig er underklassen mere koncentreret i særlige områder. Blandt topscorerne er udkantsområder som Lolland og Langeland og belastede boligområder som Gellerup og Vollsmose. Ghattodannelsen betyder, at udsatte unge finder sammen i fællesskaber med destruktive normer og æresbegreber. En ung fra underklassen har seks gange større risiko for at udøve kriminalitet end en jævnaldrende fra de højere klasser. I nogle kvarterer er subkulturer og kriminalitet ligefrem blevet en trussel mod vores tradition for trygge byer.

Afsondret overklasse

Samtidig afsondres toppen i samfundet – økonomisk, geografisk og mentalt. Det gælder den ene procent, som tilhører overklassen – virksomhedsejere, topledere og højtuddannede specialister, som har usædvanlig høje indkomster. Og det gælder de ni procent, som er i den højere middelklasse, for eksempel læger, advokater og højtlønnede konsulenter og mediefolk.

Den stigende ulighed skyldes især, at toppen stikker af fra resten af samfundet. I 1985 var den disponible indkomst for én i overklassen 2,4 gange så høj som en fra arbejderklassen, i 2009 var dette steget til 3,9. Oveni kommer så den skæve formuefordeling. For ti år siden var én i overklassen elleve gange rigere end én fra arbejderklassen – nu er han fjorten gange rigere.

Overklassen og den højere middelklasse klumper sig sammen i tre nordsjællandske kommuner – Gentofte, Hørsholm og Rudersdal – samt i velstillede enklaver i de to storbyer. For eksempel kvarteret omkring de såkaldte »kartoffelrækker« i København og Risskov i Aarhus.

Analyserne viser, at overklassen og den højere middelklasse bor mere afsondret i dag end i 1985. De viser også, at deres børn i stigende grad går i skole med andre fra de højeste klasser – enten på »fine« privatskoler eller på folkeskoler i de velstillede områder.

Overklassen har magt og ressourcer til at sætte rammerne om andre menneskers liv – hvad enten det er som direktør, departementschef, redaktør eller højtlønnet strategisk konsulent. Mange meningsdannere og beslutningstagere lever imidlertid i en anden virkelighed end det store flertal. Og det er ikke kun i bunden af samfundet, vi ser en stærkere social arv – også et liv på samfundets solside går i stigende grad i arv fra forældre til børn. Den sociale mobilitet er faldende.

Brug for politisk handling

Hvad kan der gøres? Blandt meningsdannere og politikere siges det, at omfordeling ikke længere er nødvendig i et samfund som det danske. Bogens analyser viser, at udviklingen er løbet fra dette synspunkt. Stigende indkomst- og formueforskelle gør fordelingspolitik vigtigere end i mange år. Men det er også rigtigt, at en indsats imod classeskellene handler om meget andet end penge. Ikke mindst mere lige muligheder i uddannelsessystemet og arbejdslivet.

Nok så vigtigt er det at få integreret den marginaliserede underklasse. En voksende underklasse, præget af destruktive normer og subkulturer, er slet og ret en trussel imod sammenhængskraften i samfundet. Dele af venstrefløjen undervurderer tydeligvis dette spørgsmål, som også har en etnisk side.

Advarselslamperne blinker. Der er brug for en bredt anlagt indsats, hvis vi vil bevare de fundamentale kvaliteter ved det danske samfund, som de fleste af os sætter pris på. Vi kan ikke vente, indtil uligheden er så stor som i Storbritannien og segregeringen så dramatisk som i USA. Når vi først dertil, er selve fundamentet for velfærdsstaten skredet.

Med Det danske Klassesamfund sætter vi spot på en bekymrende samfundsudvikling – og hvad vi kan gøre. I dag åbnes også hjemmesiden www.klassesamfund.dk, hvor du kan finde yderligere dokumentation – blandt andet om din kommune. God debat!

Kronik bragt i Information d. 29. oktober 2012